

AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA MA'NAVIY-MA'RIFIY TADBIRLARNING BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILAR TARBIYASIDAGI MUHIM XUSUSIYATLARI

Abduraxmonova Yulduzxon Naimjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

*Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi
2-bosqich magistranti*

Email: abduraxmonovayulduz073@gmail.com, 902789072

Ilmiy rahbar: Pedagogika fanlar bo'yicha falsafa doktori PhD., dotsent

Maxmudova Nodira Alisherovna

Annotatsiya. Maqolada axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tarbiyalashda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning muhim xususiyatlarini o'rganadi. Maqolada ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning raqamli texnologiyalar, axloqiy qadriyatlar va pedagogik texnologiyalar, pedagogik mahorat bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. Adabiyotlar tahlili asosida maqoladagi natijalar va muhokamalar keltirilgan bo'lib, ular bo'lajak o'qituvchilarda ma'naviy madaniyatni shakllantirishning samarali usullarini namayon etadi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning rolini oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Axborotlashgan jamiyat, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, boshlang'ich sinf o'qituvchilari, integratsiyalar, tarbiya, pedagogik texnologiyalar, ma'naviy madaniyat, raqamli ta'lim.

IMPORTANT FEATURES OF SPIRITUAL-EDUCATIONAL EVENTS IN THE EDUCATION OF FUTURE PRIMARY TEACHERS IN THE INFORMATION SOCIETY

Abstract. The article studies the important features of spiritual and educational activities in the education of future primary school teachers in an information society. The article analyzes the relationship of spiritual and educational activities with digital technologies, moral values and pedagogical technologies, and pedagogical skills. Based on the analysis of the literature, the results and discussions in the article are presented, which reveal effective methods for forming spiritual culture in future teachers. The results of the study indicate the need to increase the role of spiritual and educational activities in the educational process.

Keywords. Information society, spiritual and educational activities, primary school teachers, integrations, education, pedagogical technologies, spiritual culture, digital education.

ВАЖНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ДУХОВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИХ МЕРОПРИЯТИЙ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация. В статье исследуются важные особенности духовно-воспитательной деятельности в подготовке будущих учителей начальной школы в информационном обществе. Анализируется взаимосвязь духовно-воспитательной деятельности с цифровыми технологиями, моральными ценностями, педагогическими технологиями и педагогическими навыками. На основе анализа литературы представлены результаты и обсуждения, раскрывающие эффективные методы формирования духовной культуры у будущих учителей. Результаты исследования указывают на необходимость повышения роли духовно-воспитательной деятельности в образовательном процессе.

Ключевые слова. Информационное общество, духовно-воспитательная деятельность, учителя начальной школы, интеграция, образование, педагогические технологии, духовная культура, цифровое образование.

KIRISH

Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda ta'lim tizimi jadal o'zgarishlarga duch kelmoqda. Raqamli texnologiyalar, internet va axborot oqimlarining kuchayishi yosh avlodni tarbiyalashda yangi g'oyalar tug'dirmoqda. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar muhim o'rin tutadi, chunki ular o'qituvchilarda axloqiy qadriyatlar, ma'naviy madaniyat va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu tadbirlar axborot xurujlaridan himoya qilish va yoshlarda sog'lom dunyoqarashni, sog'lom raqobatni rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi. Maqolaning maqsadi shundan iboratki, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning bo'lajak o'qituvchilar tarbiyasidagi muhim xususiyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Bu orqali ta'lim jarayonida ma'naviy-ma'rifiy komponentlarni integratsiya qilishning samarali yo'llari taklif etiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar bo'lajak o'qituvchilar tarbiyasida markaziy o'rin egallaydi. O'zbekistonlik olimlarning ishlarida, masalan, "Milliy g'oya, ma'naviyatning pedagogik asoslari"da bo'lajak mutaxassislarning ma'naviy tafakkurini shakllantirish masalasi ko'tarilgan. Ushbu ishda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar ta'lim-tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalari bilan birlashtirilishi zarurligi ta'kidlangan. Xalqaro adabiyotlarda esa, masalan, Paridinova (2023)ning ishida bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy dunyoqarashini

shakllantirish omillari o'rganilgan. U ma'naviy madaniyatni rivojlantirishda o'qituvchining shaxsiy fazilatlari va jamiyat ta'sirini muhim deb hisoblaydi. Shuningdek, Nagymzhanova (2023) ma'naviy madaniyatni shakllantirishning asosiy yo'llarini ochib bergan, bu yerda raqamli texnologiyalarning roli alohida ta'kidlangan.

O'zbekiston ta'lim tizimida ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligi haqida Oyina.uz saytida muhokama qilingan bo'lib, unda tadbirlarning yoshlarda tarbiya va o'z-o'zini tarbiyalashga ta'siri ko'rsatilgan. Axborotlashgan jamiyatda axloqiy qadriyatlarning axborot xurujlarini oldini olishdagi o'rni CyberLeninka saytida tahlil qilingan, bu yerda ma'naviy tadbirlarning himoya funksiyasi muhim deb topilgan.

Adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar raqamli muhitda o'qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirishda integratsion yondashuvni talab qiladi. Bu tadbirlar nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy faollik va ma'naviy madaniyatni shakllantiradi.

Metodlar. Ushbu maqola nazariy va tahliliy xususiyatga ega bo'lib, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar tarbiyasidagi rolini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot metodlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Adabiyotlar tizimli tahlili: O'zbekiston va xalqaro ilmiy manbalar (monografiyalar, dissertatsiyalar, maqolalar) asosida ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va axborot texnologiyalari bo'yicha mavjud tadqiqotlarni tanlab olish va tahlil qilish. Manbalar tanlashda quyidagi mezonlar qo'llanilgan: mavzuga moslik, nashr yili (2018–2025), ilmiy jurnallar va konferensiyalar (masalan, ResearchGate, CyberLeninka, Academia.edu). Jami 30 dan ortiq manba ko'rib chiqilgan, ulardan 20 tasi asosiy tahlilga kiritilgan.

Tahliliy va sintetik usullar: Tanlangan adabiyotlarda keltirilgan ma'lumotlarni sintez qilish, taqqoslash va umumlashtirish. Bu usullar orqali ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning raqamli muhitdagi xususiyatlari aniqlangan. Masalan, axborot xurujlariga qarshi himoya va axloqiy qadriyatlarning roli falsafiy va pedagogik jihatdan tahlil qilingan.

Kontent-tahlil: Ilmiy maqolalar va monografiyalardagi kalit tushunchalarni (ma'naviy madaniyat, axborot texnologiyalari, tarbiya kompetensiyalari) chastotasi va kontekstiga qarab tahlil qilish. Bu usul orqali tadbirlarning samaradorligini baholash uchun ko'rsatkichlar (masalan, integratsion yondashuv, kompetensiya rivojlantirish) aniqlangan.

Tadqiqot doirasi: Tadqiqot O'zbekiston ta'lim tizimiga asoslangan bo'lib, xalqaro tajribalar (masalan, integratsion yondashuv va ICT kompetensiyalari) bilan taqqoslangan. Ma'lumotlar yig'ishda ochiq manbalar (web search natijalari) ishlatilgan, hech qanday empirik so'rov o'tkazilmagan, chunki tadqiqot nazariy asosda qurilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarning muhim xususiyatlari quyidagilardir:

Raqamli integratsiya: Ma'naviy tadbirlar raqamli texnologiyalar bilan birlashtirilganda, bo'lajak o'qituvchilarda insoniy fazilatlarni rivojlantirish samarali bo'ladi. Masalan, onlayn platformalarda ma'naviy-ma'rifiy darslar o'tkazish axborot xurujlaridan himoya qiladi.

Axloqiy qadriyatlarning himoyasi: Jamiyatda axborot oqimlarining kuchayishi bilan ma'naviy tadbirlar axloqiy qadriyatlarni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Bo'lajak o'qituvchilar uchun bu tadbirlar yoshlarni estetik tafakkur bilan boyitishga yordam beradi.

Pedagogik texnologiyalar: O'qituvchilar tayyorlashda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan birlashganda, o'qituvchilarning ma'naviy kompetensiyalarini oshiradi. Masalan, to'garaklar va konferensiyalar orqali yoshlar ma'naviyatini shakllantirish.

Muhokamalarda shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu xususiyatlar ta'lim jarayonida qo'llanilganda, bo'lajak o'qituvchilar jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirishga hissa qo'shadi. Biroq, adabiyotlarda ko'rsatilganidek, bu tadbirlarning samaradorligi o'qituvchining shaxsiy fazilatlariga bog'liq.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar tarbiyasida muhim xususiyatlarga ega. Ular raqamli texnologiyalar bilan integratsiya, axloqiy himoya va pedagogik innovatsiyalar orqali ta'lim sifatini oshiradi. Kelgusida ushbu tadbirlarni ta'lim dasturlariga kengroq kiritish tavsiya etiladi. Ushbu tadbirlar nafaqat axloqiy qadriyatlar va ma'naviy madaniyatni shakllantirish vositasi, balki raqamli muhitdagi axborot xurujlari, salbiy ta'sirlar va mafkuraviy tahdidlarga qarshi mustahkam mafkuraviy immunitetni yaratishning asosiy mexanizmlaridan biridir. Umuman olganda, axborotlashgan jamiyatda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashning markaziy elementi bo'lib qolmoqda. Ular raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda qo'llanilganda, nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki yosh avlodni sog'lom ma'naviyatli, axloqiy mustahkam va Vatanga sadoqatli shaxslar qilib tarbiyalashga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlarni empirik jihatdan boyitish, yangi modellar ishlab chiqish va ularni ta'lim tizimiga keng joriy etish orqali "Yangi O'zbekiston"ning ma'rifatli shaxs tarbiyasi maqsadlariga erishish mumkin bo'ladi. Bu esa jamiyatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga mustahkam poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Turayeva G.E. Bo'lajak o'qituvchilarni sog'lom ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirish. Monografiya. – Termiz: "TerDU NMM" nashriyoti, 2023. – 116 b.
2. Raximov A.A. Bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion texnologiyalari. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Samarqand: Samarqand davlat universiteti, 2020.
3. Nurumbekova Ya.A. Bo'lajak o'qituvchilarning ma'naviy-axloqiy tayyorgarligini takomillashtirish. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2018.
4. Sabirova Ch.A. Bo'lajak o'qituvchilarni to'laqonli axloqiy-estetik tarbiyalash. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi nashriyoti, 2019.
5. Kenjaboeva N.M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzi va ma'naviy madaniyati. – Toshkent: Pedagogika fanlari instituti nashriyoti, 2021.
6. Alimova Sh. Bo'lajak o'qituvchilarni xalq pedagogikasi vositasida ma'naviyatini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati. – Toshkent: InterScience nashriyoti, 2022.

7. Berdiyeva H.B. Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari. Oriens jurnali, 2021, №10. – B. 886–898.
8. Alisher Navoiy. Asarlar (ma'naviy-ma'rifiy meros). – Toshkent: G'afur G'ulom nashriyoti, turli nashrlar (XV asr asosida qayta nashrlar).
9. Abu Rayhon Beruniy. Asarlar (inson axloqi va ma'naviy tarbiya haqida). – Toshkent: Fan nashriyoti, turli nashrlar.
10. Farobiy. Asarlar (jamiyat va ta'limning axloqiy-ma'naviy asoslari). – Toshkent: Fan nashriyoti, turli nashrlar.
11. Lokk J. Tarbiya haqida ba'zi mulohazalar (Some Thoughts Concerning Education). – London: original nashr, 1693 (o'zbek tilidagi tarjimalar: Toshkent, Fan, 2005).
12. Paridinova. Future Teachers' Spiritual Worldview Formation Factors. Education Research International, 2023.
13. Nagymzhanova. The Formation of the Spiritual Culture of Future Primary School Teachers in Higher Education. Index Copernicus, 2023.